

DOI No: <http://dx.doi.org/10.14225/Joh1501>

Geliş Tarihi: 30.10.2018

Kabul Tarihi: 27.12.2018

HAMİD SANCAĞINDA SUÇ OLGUSU VE YAPTIRIMLAR (1873-1881)

Mehmet AK*

Özet

Hamid yöresi, Türkiye Selçuklu Devletinin yıkılış sürecine girmesi ile 1297 yılında kurulan Hamidoğulları Beyliği hakimiyetine geçer. Yaklaşık bir asır Hamidoğulları hakimiyetinde kalan yöre 1391 yılında Yıldırım Bayezid tarafından Osmanlı Devleti hakimiyeti altına alınır. Timur tarafından 1402 Ankara savaşı ile tahrip edilir ancak 15. yüzyılın ilk yarısında Isparta merkezli bir sancak olarak düzenlenip Hamid İli adı ile Anadolu Beylerbeyliğine bağlanır. Uzunca bir süreden sonra 1864 Vilayet Nizamnamesinin arkasından Konya Vilayetine dahil edilir. Sancak içerisinde 19. yüzyılın son çeyreğinde suç olgusu ve suçlular açısından değerlendirilen ve kayıtlara geçen asayiş sorunları ile bunlara verilen cezaları içeren, Başbakanlık Osmanlı Arşivinde, meşihat içerisinde kayıtlı 5220 no'lu defter önemli veriler sunar. Bu defterdeki 1873 ile 1881 yılları arasında Hamid Sancağı genelinde çeşitlilik gösteren suç unsurları, birey hürriyetine zarar veren ve toplum huzurunu bozan olaylardan oluşur. Ayrıca suçlulara verilen cezalar, Tazimat sürecinden sonra hazırlanan ceza kanunları çerçevesinde, kürek ve hapis cezası şeklinde olup sadece cezaların süresi değişir.

Anahtar Kelimeler: Hamid Sancağı, Suç, Isparta, Hukuk, Sicil.

Crime and Sanctions in the Hamid Sanjak (1873-1881)

Abstract

Hamid region entered under the domination of Hamidogullari, which was founded in 1297, with the collapsing period of Turkey Seljuk State. The region, which was dominated by Hamidogullari for nearly a century, was taken under the domination of the Ottoman state by Yıldırım Bayezid in 1391. It was destroyed by Timur in Ankara War in 1402 but it was connected to the Anatolian beylerbeyli with the name Hamid as an Isparta centered Sanjak in the first half of the 15th century. After a long time, it was included in the province of Konya immediately after the 1864 Provincial Regulation. The book numbered 5220 in meshikhat of The Ottoman Archives of the Prime Minister's Office

* Doç. Dr., Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, mehmet.ak@alanya.edu.tr

includes important data about the crime cases, security issues and their penalties in the last quarter of the 19th century. The crime issues in the Hamid sanjak between 1873 and 1881 in this book consist of cases such as harming individual freedom and disrupting the social peace. In addition, the penalties given to the criminals, in the framework of the criminal laws prepared after the Tanzimat period, are like rowing and imprisonment, and only the duration of punishment changes.

Keywords: Hamid sanjak, crime, Isparta, law, record.

Giriş

Hamid yöresi, Türkiye Selçuklu Devletinin yıkılış sürecine girmesi üzerine 1297 yılında kurulan Hamidoğulları Beyliği hakimiyetine geçer ve yöre yaklaşık bir asır bunların hakimiyetinde kalır. Yıldırım Bayezid'in Anadolu Türk birliğini sağlama faaliyetleri çerçevesinde düzenlediği sefer sonunda 1391 yılında Osmanlı Devleti hakimiyeti altına girer. Timur'un Anadolu seferi dönüşünde tahrip edildiği gibi muhtemelen 15. yüzyılın ilk yarısı içerisinde Isparta merkezli bir sancak olarak düzenlenip Hamid İli adı ile Anadolu Beylerbeyliğine bağlanır (Kofoglu, 1997, s. 471-474; Emecen, 1999, s. 196). Böylece Osmanlı Devleti merkezi idari yapısı içerisinde yerini alan Hamid Sancağı, 1864 Vilayet Nizamnamesi'nden sonra Konya Vilayetine bağlanır (KVS., 1285, s. 31-33, 46). Sancağın sınırları içinde 19. yüzyılın son çeyreğinde merkez Isparta kazası ile buna bağlı Kışborlu ve Senirkent nahiyeleri; Eğirdir kazası ile buna bağlı Barla ve Bavlü nahiyeleri; Karaağaç kazası ve buna bağlı Afşar nahiyesi; Uluborlu kazası, Yalvaç kazası ve buna bağlı Hoyran nahiyesi vardır. Yine Isparta merkezli sancağın doğusunda Konya, batısında Burdur, kuzeyinde Afyon, güneyinde Antalya bulunur (Şemseddin Sami, 1891, s. 1988; Böküzade, 2012, s. 33).

Hamid Sancağında 19. yüzyılın son çeyreğinde suç olgusu ve bunlara verilen cezalara dair Başbakanlık Osmanlı Arşivinde kayıtlı 5220 no'lu defter, önemli veriler sunar. Isparta şer'iyye sicilleri serisi içerisinde bulunan bu defterde suçlunun adı, memleketi, tevkif tarihi, bir yere gönderilmiş ise tarihi, suç ve ceza bilgisi, mazbata ve ilam tarihi ile numarası, bir üst makama gönderilmişse kayıt numarası ve tarihi, hastalık, tedavi, ölüm gibi özel durumlar ile tutukluluk, tahliye ve verilen kısa karar ile tarih yer almaktadır (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 2-37) ki defter, daha çok mahkemelerde tutulan istida ve ilamat sicil defteri özelliği taşır (Demirel, 2010, s. 220-222). Kaydedilen vakalar, 22 Nisan 1873 ile 1 Nisan 1881 tarihleri arasında sekiz yıllık bir süreci kapsar. Suç unsuru olarak cinayet, yol kesme, eşkıyalık, gasp, darp, yaralama, silah çekme, asker kaçağı, fuhuş, zorla kız, kadın kaçırma ve alma, kadın anlaşmazlığı, sapıklık, irza geçme, bekaret bozma, sarkıntılık, küfür, hakaret, yüzüzlük, hırsızlık, yardım ve yataklık suçları ile suçlulara verilen cezalar bulunur (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 2-37).

1. Mahkemeler ve Kanunlar

Şer'i ve örfi hukukun egemen olduğu Osmanlı Devletinde kuruluştan Tanzimat dönemine kadar her türlü hukuki anlaşmazlık şer'iyye mahkemelerinde çözümlendi. Tanzimat'ın ilanından sonra hazırlanan 1840 tarihli Ceza Kanunu uygulamaya konuldu ancak bu kanunun yetersizlikleri nedeniyle 1851 tarihli Kanûn-ı Cedîd ve arkasından 1858 tarihli Ceza Kanunnamesi hazırlandı (Demirel, 2010, s. 1-7) ve 1926 yılına kadar yürürlükte kaldı (Akgündüz, 2010, s. 58). Bu ceza kanunları ile ceza ile ilgili işler şer'iyye mahkemelerinden ayrılırken ceza davaları, 1840 ile 1864 yılları arasında eyalet meclisleri, muhassıllık meclisleri ve memleket meclislerinde görüldüğü gibi 1854 yılında öncelikle İstanbul'da ve sonrasında taşrada Meclis-i Tahkikat adı ile kurulan ceza mahkemelerinde görülmeye başlandı. Arkasından 1864 Vilayet Nizamnamesi ile Nizamiye Mahkemeleri kurulup 1867 yılından itibaren tüm ülkede yürürlüğe konuldu. Bu mahkemeler, vilayet merkezlerinde müfettişi hükkâmın başkanlığında üç Müslim, üç gayrimüslim üyesi bulunan Divan-ı Temyiz; livalarda bir hakim başkanlığında üç Müslim, üç gayrimüslim üyesi olan Meclis-i Temyiz; kazalarda ise kaza hakimi başkanlığında Müslim ve gayrimüslim üç üyeden oluşan Deavi Meclisleri kurularak teşkilatlandırıldı (Demirel, 2010, s. 7-17).

Osmanlı Devletinde hukuk alanında yapılan reformlar, Hamit Sancağında da uygulamaya konulup sancak içerisinde adli kurumlar oluşturulduğu gibi 1873 yılında sancakta işleyen bir adli mekanizma olup merkez kaza Isparta'da bir Liva Temyiz Hukuk Meclisi bulunmaktadır. Bu meclisin reisi, kazanın naibi iken bünyesinde bir katip, bir de müstantik olarak geçen sorgu hakimi (Devellioğlu, 2005, s. 745) görev yapmaktadır. Üç Müslim, üç gayrimüslim üyesi vardır. Merkez dışındaki diğer kazalarda bir Deâvî Meclisi bulunmaktadır. Bu meclisin reisi kaza naibi olup bünyesinde bir katip görev yaptığı gibi Uluborlu Deâvî Meclisinin iki Müslim, bir gayrimüslim; Yalvaç ve Karaağaç'ın üçer Müslüman; Eğirdir'in iki Müslim, bir gayrimüslim üyesi vardır (KVS., 1290, s. 47-51). Sancaktaki bu adli mekanizma 1874 yılı içerisinde de merkez ve çevre kazalarda aynı şekilde işlerliğini sürdürdüğü gibi üye sayılarında herhangi bir değişiklik yoktur (KVS., 1291, s. 48-53). Liva Temyiz Hukuk Meclisinin 1875 yılında iki Müslim, bir gayrimüslim üyesi olup üye sayısı azalmıştır. Kazalardaki adli sistemde herhangi bir değişiklik olmamakla birlikte Eğirdir ve Yalvaç'ta ayrıca birer şer'iyye mahkemesi katibi görev yapmaktadır (KVS., 1292, s. 48-53). Sancakta adli sistem 1876 yılında aynen bir önceki yıldaki gibidir ancak bu defa Eğirdir ve Yalvaç'taki şer'iyye mahkemesi katibi yoktur (KVS., 1293, s. 49-54). Liva Temyiz Hukuk Meclisi, 1877 yılında iki Müslim, iki gayrimüslim; Deavi Meclisi, Uluborlu'da iki Müslim, iki gayrimüslim; Karaağaç ve Yalvaç'ta dörder

Müslüman üyeden müteşekkildir (KVS., 1294, s. 65-70). Sancağın adli teşkilat yapısı 1878 yılında da aynen muhafaza edilirken sadece Eğirdir Deâvî Meclisinin Müslüman üç üyesi bulunmaktadır (KVS., 1295, s. 68-73). Yine sancağın 1879 yılı adli teşkilat yapısı bir önceki yıl ile aynı olup sadece Liva Temyiz Hukuk Meclisindeki katibin yerini serkatip almıştır (KVS., 1296, s. 104-111).

Nizamiye Mahkemelerinin kuruluşu 1879 tarihli Teşkilat-ı Mehakim Kanunu ile tamamlanırken bünyesinde müddeî umumi olarak geçen savcılık (Devellioğlu, 2005, s. 707) kurumu, icra daireleri ve heyet-i ithamiyeler oluşturuldu. Bu kanun ile teşkilat yapısı da şekillenen mahkemeler, bidayet ve istinaf olarak derecelendirilip, hukuk ve ceza dairelerine ayrıldı. Bidayet mahkemelerinde bir müddeî umumi muavini ve müstantik bulundurulması gerekli idi. Köylerde ihtiyar meclisleri, nahiyelerde nahiyeye meclisleri, sulh daireleri olarak görevlendirildi. Kazalarda hukuk ve ceza alanında görülen davaların az olması nedeni ile kaza bidayet mahkemelerinin hukuk ve ceza olarak ayrılmasına gerek görülmediği gibi aynı mahkeme hem hukuk hem ceza davalarına bakmakla yetkilendirildi. Buna karşın liva merkezlerindeki davalar kazalara oranla daha fazla olduğu için liva bidayet mahkemeleri hukuk ve ceza dairelerine ayrıldı. Liva Bidayet Mahkemesi Hukuk Dairesinde reis-i evvel olarak naip, Ceza Dairesinde ise adliye nezaretinin taktiri ve irade-i seniyye ile atanan bir reis-i sani bulunurdu (Demirel, 2010, s. 33, 41-42, 143-150).

Adli alandaki bu yeni düzenleme Hamid Sancağında da uygulamaya konulduğu gibi 1881 yılında merkez kaza Isparta'da Bidayet Mahkemesi kurulup bünyesinde hukuk ve ceza daireleri oluşturuldu. Hukuk Dairesinin reisi naip olup bünyesinde mülazım, serkatip, müddeî umumi muavini ve icra muavini görev yaptığı gibi bu dairenin bir Müslim, bir gayrimüslim azası bulunmaktadır. Ceza Dairesinde de reis, mülazım, serkatip görev yapmakla birlikte bir Müslim, bir gayrimüslim üyesi vardır. Ayrıca Eğirdir, Karaağaç, Uluborlu ve Yalvaç kazalarında da kurulan Bidayet mahkemelerinin reisi kaza naibidir. Bu mahkemelerde de aza, serkatip, muavin ve icra memuru görev yaparken Uluborlu Bidayet Mahkemesi bünyesinde bir de mukavelât muharriri olarak geçen noter (Devellioğlu, 2005, s. 679) vardır. Yine Uluborlu'da bir Müslim, bir gayrimüslim; Karaağaç'ta bir Müslüman; Eğirdir ve Yalvaç'ta ikişer Müslüman aza bulunmaktadır (KVS., 1298, s. 89-100).

2. Suç Olgusu ve Yaptırımlar

Osmanlı Devleti adli reformları içerisinde hazırlanan 1858 tarihli Ceza Kanunnamesine göre suçlar cinayet, cünha ve kabahat olarak ayrılır. Cinayet suçlarına idam, kürek, kalebentlik, ömür boyu memuriyetten uzaklaştırma,

medeni hakları kullanmaktan men; cünha ve kabahatler için ise hapis, memuriyetten men ve para cezaları öngörülür (Akgündüz, 2010, s. 58-61; Öztürk, 2014, s. 74; Akgündüz, 2016, s. 10-12). Bu çerçevede Hamid Sancağında 19. yüzyılın son çeyreğinde görülen mevcut suç olgusu ve suçlulara kürek ve hapis cezası uygulanırken süreleri farklılık gösterir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 2-37).

2.1. Cinayet

Hamid Sancağının mülki sınırları içerisinde insan canına kast ile cinayet işleyenler kürek cezası ile cezalandırılmıştır (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 2-14, 34) ancak bunların kürek cezalarının infazının nerede yapıldığına dair bir ibare bulunmaz. Yalnız 1858 tarihli Ceza Kanununa göre taşrada kürek cezasına çarptırılan mahkumların yakalandıkları veya yargılandıkları yerlerdeki zindanlarda cezalarını tamamladıkları bilinmektedir (Öztürk, 2014, s. 77). Hamid Sancağı sınırları içinde cinayet suçları ve yaptırımlar ile ilgili örnekler incelenecek olursa Eğirdir'in Barla kasabası ile Karaağaç kazasında cinayet işleyen katillere 15'er yıl kürek cezası verildiği gibi refiki olarak adlandırılan suç ortakları da aynı cezaya çarptırılmıştır. Bir taraftan hükümlüler cezalarını çekerlerken diğer taraftan hasta olanlar tedavi edilmişler ancak tedaviye rağmen ölenler de bulunmaktadır ki Yalvaç'ın Hoyran nahiyesine bağlı Tokmacık köyünden Hacı Durmuş oğlu İsmail, cinayetten dolayı yargılanıp süresi belirtilmemekle birlikte hüküm giydiği gibi Yalvaç'tan mazbata ile gönderilip tutukluluğu devam ederken 16 ay sonra hayatını kaybetmiştir. Yine Karaağaç'ın Afşar nahiyesine tabi Yaka köyünden Abdülbaki, cinayetten yargılanan bir katil olup Karaağaç'tan gönderilen sorgulama neticesine göre hastalığından dolayı hayatını kaybetmiştir. Yalvaç'ın Sücüllü köyünden Dede oğlu Süleyman'ın, cinayet suçu ile ilgili sorgu evrakı Müddeî Umumi makamına gönderilirken bir taraftan da hasta olduğu için tedavisi sürmektedir. Cinayet suçundan hüküm giyenlerin genelde hastalanmaları bunların tedavi edilmelerine rağmen vakaların ölümle sonuçlanması aldıkları kürek cezası ve ceza süresince mahkumiyet şartlarının ağırlığı ile yakından ilgili olmalıdır (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 2, 5, 9-10). Ayrıca Dede oğlu Süleyman'ın öldürdüğü kişi aynı köyden Deli Hasan oğlu Mustafa'nın oğlu Durmuş Ali olup bu defa Deli Hasan oğlu Mustafa, katil Dede oğlu Süleyman'ın malına zarar verince 1,5 ay hapse mahkum edilmiştir ki (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 14) mevcut ortamda devlet görevlileri yeni bir çatışmaya meydan vermemek ve asayiş temin üzere kanunlar çerçevesinde gerekli tedbirleri alıp asayiş sağlamaya çalışmaktadırlar.

Cinayet işleyen bir kişi tevkif edildiği yerde ifadesi alınıp sorgulanırken, sorgu neticesi ve ilgili evrak ile fail, sancak merkezine Müddeî Umumi nezdine

gönderildiği (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 9, 34) gibi suç isnadı ve sorguya rağmen herhangi bir delile ulaşılamadığı durumlar da olup bu şartlarda suç isnat edilen kişi serbest bırakılmıştır. Bu çerçevede Senir köyü civarında meskun Çakal Yörüklerinden Dikiş oğlu Veli, cinayet iddiası ile göz altına alınıp sorgulanmış ancak suçuna dair herhangi bir delil bulunamadığı için 5 ay sonra tahliye edilmiştir. Ayrıca faili meçhul cinayete kurban giden Süleyman'ın katlinden dolayı eşi Emine sorgulanıp suça dair herhangi bir delile ulaşılamayınca serbest bırakılmış ancak 10 ay sonra tekrar tutuklanmıştır ki herhangi bir kayıt bulunmamakla birlikte bu çerçevede Emine'nin tekrar tutuklanması cinayet ile ilgili ipuçlarına ulaşıldığına delil olabilir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 8, 25).

2.2. Gasp, Cerh ve Darp

Gasp yanında belgelerde cerh olarak geçen yaralama (Devellioğlu, 2005, s. 135) suçu küreğe konulmak şeklinde cezalandırılırken Ağros'a tabi Penbeli kasabasında meydana gelen gasp ve cerh olayında fail ile suç ortaklarına 15'er yıl kürek cezası verilip suç ortakları hakkında verilen hüküm tasdik edilmek üzere nezarete havale edilmiştir. Hatta bunların evrakı Babıali'de yandığı için mazbatasını tekrar talep ile yeniden gönderilmiştir. Yine Yalvaç'ın Sücüllü köyünden Hacı Ömer oğlu Musa'nın suçunun ne olduğu belirtilmemekle birlikte suçuna şer'i hüküm verilmesi gerektiği kaydı ile mazbatasını 5 Mart 1877 tarihinde merkeze havale edilmiştir. Evrakı yandığı gerekçesi ile bir süre sonra 20 Ekim 1878 tarihinde mazbata ilâmnâmesi tekrar talep ile gönderilirken 19 Şubat 1880 tarihinde hasta olduğu için tedaviye alınmış 30 Mart 1880 tarihinde de tedavisi tamamlanmıştır. Bu olayda Musa'nın cezası ve süresine dair herhangi bir kayıt bulunmazken gasp ve cerh suçunun muhtemelen miktar ve şiddetine göre verilen ceza değişmektedir. Musa'nın kardeşi Ömer'e, gasp ve cerh suçundan dolayı 4 yıl, aynı suçtan diğer kardeşi Hüseyin'e ise 3 yıl kürek cezası verilip Ömer, cezanın sülûsân olarak geçen üçte ikilik (Devellioğlu, 2005, s. 970) kısmını tamamlayınca tahliye edilmiştir. Gasp edilen bu defa bir gayrimüslim olup İzmirli Kasap oğlu Yorgi'yi gasp ettikleri iddiasıyla Yalvaç'ın Manarga köyünden Durmuş oğlu Yusuf tevkif edilip 3 yıl kürek cezasına mahkumiyetle mazbatasını merkez vilayete gönderilip, aynı köyden suç ortağı Memi oğlu Mahmut'a da 3 yıl kürek cezası verilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 2-3, 6).

Belgelerde darp olarak geçen dövme, vurma (Devellioğlu, 2005, s. 166) suçuna verilen ceza darbin şiddetine göre artıp azalmakta hatta kürek cezası yanında hapis ile cezalandırma da söz konusu olabilmektedir. Ceza süresi de değiştiği gibi darp olaylarına gayrimüslim unsurlardan da karışanlar vardır. Bunlardan Osmanlı Devleti vatandaşı Rumlardan Ak oğlan oğlu Geban, Pandeli oğlu Kozma'yı darp ettiği için 11 gün hapse mahkum edilirken Keçeci

Mahallesinden Stanbolu oğlu Lefter'e, Ermeni Kufas'ı darp ettiği için 3 ay hapis cezası verilip ilâmi Müddeî Umumi Muavinliği'ne gönderilmiştir. Lefter, yakalanıp tutuklandığı gibi Müddeî Umumi cezayı yetersiz bulup 6 aya çıkarmıştır. Yine aynı mahalleden Tokmak Gebon oğlu Kozma, babasını darp ettiği için 11 gün hapse mahkum edilirken (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 12, 15, 32) bunlar cezalarını tamamlayınca tahliye edilmiştir.

Isparta, Kiçiborlu, İğdecik ve Deregümü'de yaşanan darp olaylarında suçlu ile suç ortaklarına 8 ile 21 gün arasında değişen cezalar verilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 12, 15, 17, 23-24). Bazen fail ve suç ortağına verilen cezalarda süre farkı dikkat çekmektedir. Örneğin Yaylazade Mahallesinden Hacı Macun oğlu Hüseyin Çavuş, Yenice Mahallesinden Mehmet Ali oğlu Kadir'i darp ettiği için 1 ay, kardeşi Halil'e 1 hafta hapis cezası verilirken (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 18) bu olayda ceza süresi değişmekle birlikte azmettirici veya asıl darp işini gerçekleştiren veya üstlenen kişinin daha fazla ceza aldığı söylenebilir. Ayrıca darp edilen kişiye de ceza verilmekle birlikte böyle bir olay Isparta'nın Hoca Mahallesinde gerçekleşmiştir ki Çavuşzade Mehmet Ağa mahdumu Ali ile suç ortağı Kabak oğlu Mustafa, Abdullah Efendi mahdumu Osman'ı darp ettiği için bunlara 15'er gün hapis cezası verilirken bu kavgada darp karşılıklı olarak gerçekleşmiş olmalı ki Osman da darp suçundan dolayı 1 hafta hapse mahkum edilmiş (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 31) olup ceza sürelerinin farklılığı dikkat çekmekle birlikte iki kişinin bir kişiyi darp etmesi veya darbın şiddetine göre ceza süresi değişmiş olabilir.

Sadece darp edilmiş olmasına rağmen ceza oranı artışı ile dikkat çeken bir olayda ise Döşeme Boğazı derbent zabıtası darp edilince fail 3 ay hapse mahkum edilmiştir ki (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 14) stratejik bir noktada görev yapan bir devlet görevlisinin darp edilmesinin verilen cezanın oranını etkilediği muhtemeldir. Ayrıca Milli Yörüklerinin Kızılseki obasından Kavas oğlu Ahmet'e, darp ve cerh suçundan dolayı 2 ay hapis cezası verilirken (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 33) burada dövme ve yaralama eyleminin birlikte gerçekleşmiş olması ceza süresini arttırmış olabilir.

Türk toplum ve aile yapısına aykırı şekilde cereyan eden bir darp olayında anasını darp eden bir kişiye 15 gün ceza verilmiş ancak zanlı firari olduğu için yakalanamamıştır. Aile içi şiddet şeklinde baş gösteren bir darp olayında ise Isparta ahalisinden İbrişimzade Hacı Ali Efendi, eşi Elife hatunu dövdüğü için 1 ay hapse mahkum edilmiştir. Kadın şiddetine dönüşen darp olaylarında Fazlullah Mahallesinden Mustafa Çavuş'un eşi Şerife, Cireli oğlu Sava'yı darp edince 11 gün hapse mahkum edilirken Hocazade Mahallesinden Gedik oğlu Mehmet'in eşi Alime, Akıllı oğlu Mustafa Çavuş'u darp edince 15 gün hapis cezasına

çarpıtılmıştır. Erkekler arasında çıkan kavgaya kadınların müdahil olduğu durumlarda ise Hisar Efendi Mahallesinden Şamlı oğlu Edhem, Alasarık oğlu Mustafa'yı darp ettiği için 1,5 ay hapse mahkum olurken aynı olaya Edhem'in kız kardeşi ile anası da karışınca bunlara da 1'er hafta hapis cezası verilmiştir. Yine Evran Mahallesinden Hamza oğlu Osman ve kız kardeşi darp suçundan dolayı 1'er hafta hapse mahkum edilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 13, 17, 27-28, 31).

2.3. Cinsel İstismar

Hamid yöresinde vuku bulan cinsel saldırı suçlarından birisi belgelerde fi'l-i şenî olarak geçen ırza geçme (Devellioğlu, 2005, s. 267) vakalarındır ki Isparta'nın Çelebiler Mahallesinde cebren fi'l-i şenî icrasına teşebbüs 6 ay hapis ile cezalandırılırken ilâmı Müddeî Umumi Muavinliği'ne gönderilip, suç ortağına failin yarısı oranında 3 ay ceza verilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 21). Benzer bir olayda Yaylazade Mahallesinden Şeyh Alizade Hacı Hüseyin ile suç ortağı Hacı Hamid oğlu Halil, Doğancı Mahallesinden Yunus oğlu Halil'in eşi Mine hatun ile Hacı İvaz Mahallesinden Pandeli'nin eşi Kavan hatununun geceleyin evine girip cebren bunların ırzlarına geçmeye teşebbüs etmişlerdir. Bu olaydan sonra bunlara 4'er ay hapis cezası verilip mazbataları merkez vilayete gönderilmiştir. Bunlar, vilayette yeniden sorgulanınca mazbatada beyan edilen iddiaları kabul etmişlerdir. Bu itiraf üzerine cezaları 1 yıla çıkarılırken hapis cezalarının bitimine 2 ay kala tahliye edilmişlerdir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 7). Bu defa fi'l-i şenî teşebbüs aşamasından öteye geçtiği gibi Gönen köyünden Timurcu oğlu Ömer, aynı köyden Dal oğlu eşi Fatma'ya zorla fi'l-i şenî icra ettiği için 3 yıl kürek cezasına mahkum edilirken iki suç ortağına da aynı ceza verilmiştir. Fail cezasını çekmekle birlikte 2,5 yıl sonra kur'a neferâtı yükümlülüğü nedeniyle askere sevk edilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 30).

Başka bir cinsel saldırı suçu izâle-i bîkr olarak adlandırılan bir kızın bekaretini bozma (Devellioğlu, 2005, s. 472) olup Yalvaç'ın Sofular Mahallesinde meydana gelen izâle-i bîkr olayında fail 3 yıl kürek cezasına çarpıtılmıştır. Mazbatası takdim edilmekle birlikte cezasının üçte ikisini tamamlayınca tahliye edilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 3). Fi'l-i şenî ve izâle-i bîkr'in uygulanmış olması teşebbüs aşamasında kalanlara göre cezayı arttırmış ve ceza, hapis cezası yerine kürek cezasına dönüşmüştür.

Cinsel saldırı boyutu ile dikkat çeken suç unsurlarından birisi de sarkıntılık olup Isparta'nın Yenice, Hacı İvaz ve Hisar Efendi mahallelerinde kızlara, Çukur köyde ise feraceye sarkıntılık nedeni ile olaya karışan asıl fail ve suç ortaklarına 1'er ay hapis cezası verilmiş hatta firari olanlar yakalanıp hapse atılmıştır.

Bunların dışında Yaylazade Mahallesinde, bir fahişe kendisine sarkıntılık yapıldığı gerekçesi ile şikayetçi olunca sarkıntılık yapan kişi ile suç ortaklarından birisine 1'er ay, diğerine 2 ay hapis cezası verilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 13, 16, 24, 27).

Cinsel saldırı dışında cinsel sapkınlık ve ahlak kurallarına aykırılık ile fi'l-i livâta olarak geçen erkekler arasındaki cinsî sapıklık (Devellioğlu, 2005, s. 553) vakaları da yörede yaşanmıştır. Böyle bir olayda Eğirdir'in Yenice köyünden Kocabaş oğlu Mehmet fi'l-i livâta yanında gasp ve kız kaçırma suçlarını işlediği için 7 yıl kürek cezasına mahkum edilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 3).

2.4. Kız ve Kadın Kaçırma

Hamid yöresinde kız kaçırma evlilik yollarından birisi olup, kızın gönüllü olması gerektiği halde dönem içerisinde zorla kız kaçırma vakaları da görülmektedir. Hoyran nahiyesinde yaşanan bir olayda Kınıcı oğlu Mehmet, Tokmacık köyünden Veli oğlu Veli'nin kızı Elife'yi zorla kaçırdığı için 1 Mart 1878 tarihinde tevkif ile 3,5 yıl kürek cezasına mahkum edilip 28 Temmuz 1879 tarihinde ilâmı vilayete gönderilmiştir. Bu süreçte hastalanınca 30 Mart 1880 tarihinde tedaviye alınmış ancak hastalığı devam ettiği için 4 Haziran 1880 tarihinde geçici olarak tahliye edilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 5). Başka bir olay Karaağaç'ın Afşar nahiyesine bağlı Bağılı köyünde yaşamakla birlikte Ata oğlu Halil, aynı köyden Berber oğlu Mehmet'in kızı Zeliha'yı zorla kaçırdığı için 3 yıl kürek cezasına mahkum edildiği halde tahliye talebinde bulunmuş ve 17 ay sonra talebi kabul edilip kefaletle serbest bırakılmıştır ki (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 6) bu erken tahliyenin nedeni evlilik üzerine tarafların anlaşması ile ilgili olmalıdır. Benzer bir olay Isparta'nın Kayı köyünde yaşamakla birlikte bu köyde meskun Yağmurlu Yörüklerinden Kara Bey, aynı köyden Muytab oğlu Ahmet kızı Hatice'yi zorla kaçırdığı için 1 yıl hapse mahkum edilmiş ancak firari olduğu için yakalanamadığı gibi bir süre sonra muhtemelen bu kız ile evlenmiş olmalı ki Kara Bey'in meclis tarafından tahliyesine karar verilmiştir. Yine Kara Bey'e yardım eden aynı Yörük oymağından Hacı Mahmut oğlu Hüseyin'e 4 ay ceza verilmiş ancak Hüseyin de firari olduğu için yakalanamamıştır (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 7).

Kız kaçırma vakaları dışında asayiş sorunları devam ettiği gibi evli kadınların da zorla kaçırıldığı belgelere yansımıştır. Böyle bir olayın cereyan ettiği Uluborlu'nun Kabaca Sığır köyünde Gerdanoğlu Mustafa, aynı köyden Çukadar oğlu Ali'nin eşi Emine'yi zorla kaçırdığı yaşanan olay üzerine fail ve suç ortakları 4'er yıl kürek cezasına mahkum edilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 5-6).

Yörede bazen erkekler arasında kadınlar için yaşanan anlaşmazlıklar da vardır. Mesela Isparta'nın Hacılar Kebir köyünde vuku bulan bir kadın anlaşmazlığı üzerine yaşanan olay içerisinde yer alan üç kişi olup bunların ikisi bir tarafta birisi diğer tarafta yer almakla birlikte taraflara 13'er ay hapis cezası verilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 6-7). Kadın anlaşmazlığı yanında bir diğer husus zorla kadın almak olup, Ağros köyünde yaşanan bir olayda zorla kadın almak iddiasıyla sorgulanan bir kişi kadını zorla alıp götürdüklerini itiraf edince 7 ay hapse mahkum edilirken ilâmi Müddeî Umumi Vekiline gönderildiği gibi yine aynı köyden olan suç ortaklarına ise 3'er ay hapis cezası verilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 29).

2.5. Fuhuş

Isparta'da yaşanan asayiş sorunları içerisinde genel ahlak kurallarına aykırı fuhuş dikkat çekmekle birlikte fuhuş nedeniyle gözaltına alınıp ceza verilenler bir hayli fazladır. Belgelerde âlüfte makulesi şeklinde nitelendirilen fahişeler (Devellioğlu, 2005, s. 30) ile fuhuş yapanlar hapis cezasına mahkum edilmiştir. Çelebiler, Dekneci, Dere, Doğancı, Fazlullah, İskender ve Yaylazade mahallelerinden erkekler ile âlüfte makulesinden kadınlar arasında yapılan fuhuş basık vermek şeklinde belgelere yansımıştır. Fuhuş olaylarında basılan kadın dışındaki asıl fail ve suç ortaklarına 2 ile 15 gün arasında değişen oranlarda ceza verilirken bunlardan Müddeî Umumi Muavinliği'ne sevk edilenler de olmuştur. Âlüfte makulesinden bir kadın ile asıl fail ve suç ortağı 4 kişi; bir kadın ile asıl fail ve suç ortağı 15 kişi; bir kadın ile asıl fail ve suç ortağı 3 kişi; bir kadın ile 3 kişi; bir kadın ile 4 kişi; Ali köylü bir kadın ile 3 kişi basılırken Ali köylü bu kadın ile basılanlardan birisi asâkir-i zaptiyede görevlidir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 12-17, 24-25).

Yine Cami-i Atik, Germiyan, Hacı İvaz ve Yaylazade mahalleleri ile Kışiborlu nahiyesinden erkekler ve âlüfte makulesinden kadınlar ile basılan kişilere, kadınlar dahil olmak üzere 2 ile 11 gün arasında değişen oranlarda hapis cezası verilmiştir. Yapılan baskınlarda âlüfte makulesinden bir kadın ile 5 kişi; bir kadın ile 1 kişi; bir kadın ile 2 kişi; bir kadın ile 8 kişi yakalanırken (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 15, 23, 25-26,) ayrıca Hacı İvaz Mahallesinden ve âlüfte makulesinden bir kadın, yataklık suçundan 1 ay hapis cezasına çarptırılmıştır (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 21).

2.6. Hakaret

Hamid Sancağında şahıslara yönelik küfür ve hakaret içerikli olaylar mahkemeye yansırken, suçlu bulunanlar cezalandırılmıştır. Hacı Elfi Mahallesinde bir şahsa, Geresun köyünden birisinin ise Lağus köyü ihtiyar

meclisine muhill-i nâmus sözlerde bulunması yani namusa zarar vermesi (Devellioğlu, 2005, s. 673) nedeniyle şahsa yönelik hakaret 3 gün, köy ihtiyar meclisine yönelik hakaret ise 25 gün hapis ile cezalandırılmıştır (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 12, 14). Germiyan Mahallesinde zabıtaya itâle-i lisân eyleyen yani sövüp sayan (Devellioğlu, 2005, s. 467) bir kişi, 24 saat hapis cezasına çarptırılmıştır (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 26). Bu tür olaylar içerisinde gayrimüslimler de yer almışlardır ki Ermeni Mahallesinden Çopur oğlu Yani, tabur katibi Hafız Mehmet Efendi'nin aççısı Rabia hatuna sarf-ı erâzillik yani yüzsüzlük ve rezillik ettiği (Devellioğlu, 2005, s. 226) için; aynı mahalleden Agob ile Nikogos, mektep hocası Agob Efendi'ye itâle-i lisân eyledikleri için 1'er hafta hapse mahkum edilmişlerdir. Bunlardan Agob temyize başvurmuş ancak başvurusu kabul edilmediği gibi hapis yatmak zorunda kalmıştır (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 16, 24). Ayrıca Isparta tüccarından Pandeli oğlu İstiradi Atnaş, Papas oğlu İstiradi'ye muhill-i nâmus sözlerde bulunduğu için 3 gün hapse mahkum edilmiştir ki (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 31) kişi hürriyetine aykırı fiil ve davranışta bulunanlar cezalandırılarak yaşanması muhtemel bir çatışmanın önüne geçilip asayiş temin edilmeye çalışılmıştır.

2.7. Hırsızlık

Hamid Sancağında sârik ve sirkat olarak geçen çalma ve hırsızlık eylemi (Devellioğlu, 2005, s. 921, 957) de oldukça fazla olup hırsızlar farklı sürelerde cezalara çarptırılmıştır. Eğirdir'in Ağros nahiyesine bağlı Keliğan köyünden bir şahıs gasp ve hırsızlık suçu nedeniyle 3 yıl kürek cezası alırken hastalığından dolayı ayrıca tedavisi de sürmektedir. İslam köyden hırsız olan iki şahsa 7'şer yıl kürek cezası verilirken bunlardan birisi cezasının üçte ikilik kısmını tamamlayınca tahliye edilmekle (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 2, 6) birlikte bunların kürek cezasına mahkum edilmeleri hırsızlığı alışkanlık haline getirmeleri ile ilgili olmalıdır.

Sârik olarak nitelendirilen kişilerin cezalarının kürek yerine hapse dönüştüğü durumlar da olup Hacı Elfi ve Karaağaç mahalleleri ile Çobanisa, Kayı ve Kışla köylerinden hırsızlar ile suç ortaklarına 3 gün ile 6 ay arasında değişen oranlarda hapis cezası verilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 7, 16, 28, 30, 32). Aynı vakalardan birisinde Karaağaç Mahallesinden Kirli oğlu Mustafa, hırsız olduğu için 27 Mayıs 1880 tarihinde tevkif edilip sorgulandığı gibi 3 ay hapis cezası almış ancak nedeni belirtilmemekle birlikte 7 Ağustos 1880 tarihli meclis kararı ile tahliye edilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 30). Hacı İvaz Mahallesinden hırsız ve asker firarisi olan bir kişi, Hacılar Kebir köyünden suç ortağı ile birlikte 9'ar ay hapis cezasına çarptırılmıştır (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 8).

Yöre gayrimüslimlerinden Tokmak oğlu Istavi, hırsız olduğu için 26 Nisan 1880 tarihinde tevkif ile 4 ay hapse mahkum edilirken hastalığı nedeniyle 20 Temmuz 1880 tarihinde geçici olarak serbest bırakılmış ancak 4 Ağustos 1880 tarihinde tekrar tevkif edildiği halde 7 Ağustos 1880 tarihli meclis kararı ile tahliyesine hükmedilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 28). Ayrıca Isparta Ermeni Mahallesinden Manof oğlu Kifork, hırsız olduğu için; suç ortağı Matyos oğlu Mıkır ile birlikte 3'er ay hapse mahkum edilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 33).

Yörede hırsızlık yapan kişilerin eylemlerine dair somut veriler de vardır. Fazlullah Mahallesinde gece eve girip evdeki sandığı kırmak suretiyle bir miktar eşyanın çalınmasının bedeli 3 yıl kürek cezasına mahkum edilmekle karşılık bulurken mazbata evrakı soruşturma sonucu ile birlikte merkez vilayet Müddeî Umumi Muavinliği'ne arz edilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 7). Yine Hacılar Kebir köyünde meydana gelen evden eşya çalmaya 2 ay hapis cezası verilirken (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 18) Sav köyünden Çatal oğlu Mehmet, kızının evinden bir miktar eşyasını çaldığı için; aynı köylü suç ortakları ile birlikte 6'şar ay hapse mahkum edilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 28).

Hamid Sancağında dönem içerisinde hayvan hırsızlığı vakaları da sıkça rastlanan asayiş sorunları arasındadır. Saçkaralı Yörüklerinden Kara Mahmut oğlu Osman, daha genel bir ifade ile hayvan hırsız olarak tanımlanıp 8 ay hapse mahkumiyetle ilâmî Müddeî Umumi'ye takdim edildiği gibi Çal kazasının Türe köyünden suç ortağına 6 ay hapis cezası verilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 11). Sav köyü ile merkez Karaağaç Mahallesinde hayvan hırsız olarak nitelendirilen kişiler ve suç ortakları ise 1 ile 4 ay arasında değişen oranlarda hapse mahkum edilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 18, 29).

Büyükbaş hayvan hırsızlığı ile tanınan kişiler de olup Hacı İvaz Mahallesi ile Gölbaşı Çiftliğinden ilgili kişiler, öküz hırsızları oldukları için bunlar ve suç ortakları ile yataklık yapanlara 1 ile 2 ay arasında değişen oranlarda hapis cezası verilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 12-13, 19). Öküz hırsızlığı yanında belgelere yansıyan bir diğer husus sığır hırsızlığı olup Geyran köyünde sığır hırsızları olarak iki kişi yargılanıp bunlardan birisi 1 ay diğeri 1,5 ay hapse mahkum edilirken ilâmî Müddeî Umumi Muavinliği'ne gönderildiği gibi kardeşi de 2 ay hapis cezasına çarptırılmıştır (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 13, 17). Danışmendlü nahiyesinin Ocaklı köyünden sığır hırsızlığı olan ve 23 Nisan 1880 tarihinde tevkif edilen Süleyman oğlu Ahmet'e, 2,5 ay hapis cezası verildiği halde nedeni belirtilmemekle birlikte Ahmet, 7 Ağustos 1880 tarihli meclis kararı ile tahliye edilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 31).

Küçükbaş hayvanlardan keçi, yörede davar olarak adlandırılmakla birlikte keçi hırsızlığı ile yargılanan ve hüküm giyen kişiler vardır. Hacı İvaz, Hisar Efendi ve Sülü Bey mahalleleri ile İslam, Sala ve Senirkent köylerinden olup davar hırsızlığı ile gündeme gelen kişiler ve suç ortakları 1 ile 2 ay arasında değişen oranlarda hapis cezasına çarptırılırken (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 18, 21, 29, 31) Darıviran köyünden bir kişi, davar çalmaktan sorgulanmış ancak terbiye olduğu gerekçesi ile herhangi bir ceza verilmemiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 30).

Yük ve binek hayvanlarını da çalan hırsızlardan yargılananlar olup Isparta'nın Hisar Efendi Mahallesinden Hakkı, eşek hırsızlığı olduğu için 1 ay hapse mahkum edilirken; Türkmen kazasının Alaca Atlı köyünden Şeker oğlu Hüseyin, Isparta'nın Lağus köyünden Kırmızı oğlu Mustafa'nın eşeğini çalınca 1 ay hapse mahkumiyetle ilâmı Müddeî Umumi Muavinliği Vekaletine; kendisi de bir zaptiye nezaretinde hapis yatmak üzere Sandıklı kaymakamlığına gönderilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 24, 29).

Hayvan hırsızlığı yanında dikkat çeken bir başka husus hububat hırsızlığıdır ki Hacı Elfi Mahallesinden buğday hırsızlığı nedeniyle yargılanan bir kişi 7 ay hapse mahkum edilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 30).

Hırsızlık nedeni ile hüküm giyenler yanında hırsızlık iddiası ile sorgulanıp serbest bırakılanlar da vardır. Gönen ve Kışla köylerinden hırsızlık suçlaması ile sorgulandıktan sonra berat edip serbest bırakılanlar olup delil yetersizliği bunların serbest bırakılmalarında önemli bir etken olmalıdır (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 27, 32).

2.8. Yol Kesme, Gasp ve Eşkyaçlık

Hamid Sancağında, toplum huzurunu bozan asayiş sorunları bir hayli fazla olup yörede yer alan Yörüklerden gasp yanında belgelerde kuttâ-i tarik olarak geçen yol kesme ve haydutluk (Devellioğlu, 2005, s. 530) eylemleri nedeni ile yargılananlar vardır. Bunlardan Tırtar Yörüklerinden Kabasakal oğlu İbrahim Bey, yol kesme ve gasp nedeni ile 10 yıl kürek cezası alırken yakalandığı karaciğer hastalığından dolayı iyileşememiş ve hayatını kaybetmiştir. Sarıkeçili Yörüklerinden suç ortağı Kelce oğlu Mustafa'ya ise 7 yıl kürek cezası verilmiş hatta bu da hastalanınca tedaviye alınmıştır. Yine suç ortaklığı nedeni ile Tırtar Yörüklerinden Kabasakal oğlu İsmail'e 7 yıl; Erkekli Yörüklerinden Koca İmamoğlu Mehmet'e 10 yıl kürek cezası verilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 3). Ayrıca Ağlasun nahiyesi ile Mamak ve Sığırlık köylerinden yol kesme ve gasp suçu ile yargılanan failler ile suç ortaklarına 3 ile 5 yıl arasında değişen oranlarda kürek cezası verilmiştir. Bunlardan Mamak köyünden suç ortaklığı

nedeni ile hüküm giyen Kaba Ahmet oğlu Ömer, tutuklu iken vefat ettiği gibi hükümet tababetinden verilen rapor ile durum merkez vilayete arz edilmekle (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 3-4) birlikte yol kesme ve gasp suçlarına kürek cezası verilirken her iki fiilin birlikte gerçekleşmesi suç oranını ağırlaştırdığı gibi bu durum verilen cezaya da aynı ölçüde yansımıştır.

Kiçiborlu'nun İlyas köyünden bir fail ve Irla nahiyesinde haymenişin suç ortağı; Burdur'dan bir fail ve Karaağaç'ın Karaçay köyünden iki suç ortağı, gasp nedeni ile yargılanıp 3'er yıl kürek cezasına çarptırılmışlar ancak bunlardan İlyas köyü ile Irla nahiyesinden olan sanıkların cezaları yetersiz bulunup 4 yıla çıkarıldığı gibi ayrıca Irla ve Karaçay'dan iki sanık hasta oldukları için tedaviye alınmıştır (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 4).

Yöredeki Saçıkaraklı Yörüklerinden İnceci nam Döndü Karı oğlu Ger Ali, yol kesen meşhur eşkıya takımından olduğu için sorgulanırken hastalanınca tedavi edilmiş ve Burdur Müddeî Umumiliği'nden talep edilince Burdur'a gönderilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 9). Ayrıca Burdur sancağına tabi Kılcan köyünden İsmail, yol kesme ve eşkıyalık nedeni ile sorgulanmak üzere Burdur'a gönderilirken; Saçıkaraklı Yörüklerinden İnceci oğlu Mehmet ile Burdur'a tabi Irla nahiyesinin Sazak Çiftliği ahalisinden Ömer, aynı gerekçe ile sorgulanmışlar hatta hasta oldukları için tedavi altına alınmışlardır. Yine Gönen ve Baradız köylerinden olup bunların suç ortakları sorgulanıp, bunlardan Baradızlı Çöğün oğlu Hüseyin nedeni belirtilmemekle birlikte geçici olarak tahliye edilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 10).

Sorgulanıp hakkında bir hüküm verilmeyenler de bulunmakla birlikte Kışla köyünden Ömer oğlu Osman, gasp iddiasıyla sorgulanıp hakkında verilen herhangi bir ceza kaydı olmadığı (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 29) gibi eşkıyalara yataklık yaptıkları gerekçesi ile sorgulanmalarına rağmen Findos Kebir köyünden Kasap oğlu Hüseyin, meclis kararı ile; Burdur'a tabi Çerçin köyünden olup sorgulanan Hafız oğlu Sarı Memiş ise aynı köyden iki kişinin kefaletiyle serbest bırakılmıştır (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 10, 36).

2.9. Asayışı Bozma

Toplumu rahatsız edip asayışı olumsuz etkileyenler olup Yaylazade Mahallesinden Arab Ahmet, Hacı Madenoğlu, Hasan Kalfa oğlu Şükrü ve Sina oğlu Hüseyin'in mahalle aralarında dolaşıp gürültü ve şamata yaptıkları belirlenirken bunlara 1'er hafta hapis cezası verilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 14).

Yörede asayışı sağlamakla görevli güvenlik güçleri ile sorun yaşayanlar da bulunmaktadır. Bunlardan sabikalı olmakla birlikte Karaağaç Mahallesinden Arab Ali, Isparta'da müstahdem asâkir-i zabtiye efradından Salih Çavuş'a silah çektiği için 1,5 yıl; suç ortağı olup aynı zamanda kur'a neferâtı yükümlülüğü bulunan Takiyyeci oğlu Hakkı 9 ay hapse mahkum edilip mazbataları Müddeî Umumi Muavinliği'ne gönderildiği gibi burada yapılan tahkikat ve sorgulama sonucunda Arab Ali'nin cezası 2 yıla; Hakkı'nın cezası ise 1,5 yıla çıkarılmıştır. Yine Kiçiborlu'nun Aydoğmuş köyünden Koca Ahmet oğlu Halil, asâkir-i zabtiyeye silah çektiği için 6 ay hapse mahkum edilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 8, 32).

2.10. Suç ve Ceza Belirsizliği

Hamid Sancağında, deftere kaydedilen vakaların bir kısmında sadece ceza kaydı vardır. Bunlardan, İslam köy merkezli kayıtlarda Nuri oğlu Koca Kelle Süleyman'a 7 yıl kürek cezası verilirken Süleyman, cezasının üçte ikisini tamamlayınca kefaletle serbest bırakılmıştır. Aynı köyden Cafer oğlu Mehmet 15 yıl kürek cezasına çarptırıldığı gibi malul olması nedeniyle sunulan karar teklifi üzerine tahliye edilmesi kararlaştırılmış ve bir süre sonra da vefat etmiştir. Suç ortağı Derici oğlu Mehmet de 15 yıl kürek cezasına mahkum edilip geçici olarak tahliyesine karar verilmesine rağmen bir süre sonra tekrar tutuklanmıştır. İslam köyden Birhan oğlu Gulam Abdullah'a 4 yıl; Senirkent köyünden Hasan Hüseyin oğlu Halil'e 3 yıl kürek cezası verilmesine (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 2, 5) rağmen bunların hüküm giydikleri suça dair herhangi bir kayıt yoktur ancak ceza oranı işledikleri suçun ağır olduğuna delildir.

Bu defa ceza kaydı kürek yerine hapis cezasına dönüşmekle birlikte Senirkent köyünden Tekaüd Ali oğlu Hüseyin, 2 yıl hapse mahkumiyetle tedavi için 1 ay kefaletle serbest bırakılmış ancak bir süre sonra vefat etmiştir. Aynı köyden biri 2,5 yıl; diğer ikisi 2'şer yıl olmak üzere hapis cezası verilenlerden meclis kararı ile tahliye edilenler de vardır (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 5). Öte yandan Karaağaç'tan Sirkeci oğlu Abdurrahman, yine Karaağaç Kazası Bidayet Mahkemesi ilâmına göre 1 yıl hapis cezası aldığı halde sorgulandıktan sonra cezası 7 aya indirildiğine dair ilâmı Müddeî Umumi Muavinliği'ne gönderilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 11). Aynı şekilde Uluborlu'dan Hacı Hasan oğlu Arif, Uluborlu Kazası Bidayet Mahkemesi ilâmına göre 3 yıl hapse mahkum edildiği halde sorgulandıktan sonra cezası 1 yıla indirildiği gibi ilâmı Müddeî Umumi Muavinliği'ne gönderilmiş ve tutukluluk süresini kazada tamamladığı için meclis kararı ile tahliye edilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 14).

Yine suç kaydının olmadığı, ceza kaydının süresi azalmakla birlikte Isparta'nın Atik, Çavuş, Dere, Emre, Fazlullah, Hacı İvaz, Hisar Efendi, İskender,

Keçeci ve Yenice mahalleleri ile Ağros, Darıviran, Findos, Gönen, Hacılar Kebir, İncesu ve İslam köyde meskun ahaliden 29 kişinin ceza kaydı bulunmaktadır. Bunların 6'sı gayrimüslim, 3'ü kadın, 1'i Isparta rüsumat kolcusu olup bunlara 3 gün ile 8 ay arasında değişen sürelerde hapis cezası verilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 20, 27-28, 31-33, 36-37).

Diğer taraftan Kabaca Sagir köyünden Mehmet, tutuklu iken hastalanınca kefaletle geçici olarak serbest bırakıldığı gibi iyileşince tekrar tutuklanmış hatta yine hastalanınca tedavi altına alınmıştır (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 6). Yalvaç'ın Örkenez köyünden Haydar oğlu Osman, hakkında suçlama ile sorgulanıp tahkikatı, Heyet-i İthamiye Vekâletine ait bulunduğu için Müddeî Umumi Muavinliği'ne gönderilmiş ancak buradan itham ile evraki iade edilmiştir. Boğaz halkası illetine tutulduğu için ölünce durum rapor ile beyan edilip kaydı silindiği gibi rapor ile mevcut durum tekrar Vilayet İstintak Mahkemesi Müddeî Umumiliği nezdine arz edilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 8). İslam köyden Hacı Kavas oğlu Süleyman hakkında yapılan araştırma ve sorgu tutanağı Mahkeme İstintak Müddeî Umumiliği'ne takdim edilmek üzere Müddeî Umumi Muavinliği'ne gönderilirken ayrıca kardeşi Hüseyin ile Karaağaç'a tabi Yenişar nahiyesinin Hoyran köyünden Süleyman oğlu Ali de sorguya alınmıştır. Yine Karaağaç'tan Ebib oğlu Recep sorgulanıp sorgu tutanağı Müddeî Umumi Muavinliği'ne gönderildiği gibi tedavi edildiği de belirtilmiştir. Uluborlu'dan Ali oğlu Hafız İbrahim ve Ispartalı Kadir oğlu Ali, meclis idare kararı ile hapsedilirken bunlardan İbrahim hasta olduğu için geçici olarak tahliye edilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 9, 11).

Öte yandan İncesu köyünden Veli ile Geresun köyünden Melek oğlu Mehmet'e ait herhangi bir suç ve ceza kaydı bulunmamakla birlikte bunlar Uluborlu'ya gönderilirken (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 11) Saçıkaraklı Yörüklerinden ve Serik nahiyesi ahalisinden Yörük Ali, sorgulanıp evraki ve kendisi Teke sancağına gönderilmek üzere Müddeî Umumi Muavinliği'ne, buradan da gönderilme kararı çıkarılırken nâ-mizâc yani hasta olduğu (Devellioğlu, 2005, s. 805) için tedavi altına alınmıştır (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 21). Yine Burdur'un Yenice Mahallesinden Koca oğlu Halil, 3 ay hapse mahkumiyetle tutukluluk süresini tamamlayınca Burdur'a gönderilmiştir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 33).

Ayrıca suç türü ve ceza bilgisine dair herhangi bir kayıt olmadığı halde Çelebiler, Ermeni, Germiyan ve Hacı İvaz mahalleleri ile Gönen, İncesu, İleyköy ve Lağus köyleri yanında Senirkent nahiyesi ve Karahacılı Yörüklerinden fail ve suç ortağı olarak kayıtlı 12 kişi yanında; tutuklu olup tahliye edilen ve kimisi tekrar tutuklanan 3'ü kadın, 4'ü gayrimüslim toplam 14 kişinin kaydına göre

bunların suçlu oldukları sabittir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 19, 22, 25, 32, 34-36). Öte yandan Hisar Efendi, Hacı İvaz, Karaağaç, Keçeci, Sülü Bey ve Yaylazade mahalleleri ile Aydoğmuş, Gönen, İncesu, İslam, Muma, Sav ve Yakaafşar köyleri yanında Kiçiborlu ve Senirkent nahiyelerinden toplam 20 kişinin sadece yer, isim ve tarih kaydı olup bunlar içerisinde Kiçiborlu'da meskun muhacirlerden Kiya oğlu İsmail, İslam köyde Arab Mercan ve Konyalı Ketenci oğlu Hüseyin kaydı dikkat çekmektedir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 21-23, 25, 27-28, 32-36).

2.11. Sancak Nüfusu ve Suçlular

Hamid Sancağında 1873 yılında 15.706 hanede 52.303 nüfus (KVS., 1290, s. 148-156); 1876 yılında 18.802 hanede 52.674 nüfus (KVS., 1293, s. 141-142); 1877 yılında 17.702 hanede 52.649 nüfus (Karpat, 2003, s. 159) gösterilmekle birlikte bu nüfus verileri 1873 yılı nüfus verilerinin tekrarı niteliğindedir. Sancağın 1879 yılında Isparta merkez ve köylerinde 6.403 hanede 285'i Yörük, 13.436 Müslim nüfus yanında 2.083'ü Rum, 273'ü Ermeni olmak üzere 2.356 gayrimüslim; Uluborlu ve köylerinde 2.954 hanede 6.862 Müslim nüfus yanında 400 Rum; Yalvaç ve köylerinde 4.998 hanede 326'sı Yörük, 12.051 Müslim nüfus yanında 30 Ermeni; Karaağaç ve köylerinde 4.373 hanede 9.924 Müslim; Eğirdir ve köylerinde 4.792 hanede 11.464 Müslim yanında 683 Rum olmak üzere toplam 23.520 hanede 57.233 nüfusu bulunmaktadır (KVS., 1296, s. 105-111). Bunlar erkek nüfus verileri olup bu döneme kadar yapılan sayımlar asker ve vergi kaynağını belirlemek amacıyla yapıldığı için sadece erkekler sayılırken 1882'de başlayıp 1890'da bitirilen sayımda ilk defa kadınlar da sayılmıştır (Çavdar, 1999, s. 554-555). Nitekim ilk defa kadınların da sayıldığı bu nüfus verilerine göre Hamid Sancağında 62.439 kadın, 60.858 erkek Müslim nüfus yanında 3.372 kadın, 3.308 erkek Rum; 300 kadın, 319 erkek Ermeni olmak üzere toplam 130.596 nüfus bulunmaktadır (Karpat, 2003, s. 182-183).

Mevcut verilere göre suç ve ceza kaydı bulunan Hamid Sancağı ahalisinden suçlu ve suç ortağı olarak suç olgusu bakımından yargı önüne çıkarılan kişi sayısı 313 olup bunların toplam nüfusa oranı %0,24'e tekabül etmektedir. Suçluların kendi içerisindeki dağılımına göre en fazla hüküm giyenler %17 ile fuhuş yaparken basılanlar olup bu olayların tamamı Isparta merkez mahallelerinde gerçekleşmiştir. Fuhuştan sonra en fazla oran %14 ile hırsızlık olup öküz, sığır, davar, eşek ve buğday çalma şeklinde yargıya yansıdığı gibi bunlar Isparta merkez mahalleleri ile çevre köylerde yoğunlaşırken Ermenilerden ve başka sancaklardan da yörede hırsızlık yapanlar vardır. Hırsızlığı %8,3 ile darp izlerken merkez mahallelerde yoğunlaşmakta ve bu suça gayrimüslim unsurların da karıştıkları görülmektedir. Darp suçunu %7 ile gasp suçu izlerken genellikle

merkez dışında taşrada görülmekte hatta Burdur ahalisinden de yörede bu suçta karışanlar bulunmaktadır. Gasp olayını %6 ile cinsel saldırı ve sarkıntılık olayları takip etmekle birlikte bu suç genel bir dağılım gösterirken zorla ırza geçme ve teşebbüs, bekarlık bozma ve cinsel sapkınlık şeklinde yargıya yansımıştır. Yol keme ve eşkıyalık olayları %4,7 oranında ve genellikle taşrada, çoğunlukla da Yörükler arasında görülmektedir. Evlilik amacı ile mi yoksa intikam nedeni ile mi yapıldığı belli olmayan %4,4 ile kız ve kadın kaçırma, zorla kadın alma ve kadın anlaşmazlığı genelde merkez dışında taşrada cereyan ederken kız kaçırma olaylarına Yörüklerden de karışanlar olmuştur. Cinayet suçlarının oranı %2,5 olup bunu yine aynı %2,5 oran ile yaralama suçu takip etmekle birlikte cinayet ve yaralama suçları genellikle taşrada gerçekleşmiştir. Bu suçları %2 ile hakaret, %1,2 ile gürültü şamata, %0,95 ile askere silah çekme suçları izlemektedir (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 2-37).

Sonuç

Hamid Sancağında, 19. yüzyılın son çeyreğinde, 1873 ile 1881 yılları arasında kapsayan, mevcut verilere göre suç olgusu ve suçlulara verilen cezalar bakımından değerlendirildiği zaman suç türü ve suçluların dağılımı boyutu ile çeşitlilik gösterir ancak ceza küreğe konulma ve hapis şeklinde iki türlü olup cezanın süresi farklılık arzeder. Yörede yaşanan asayiş sorunları cinayet, hırsızlık, fuhuş, cinsel saldırı, darp, yaralama, eşkıyalık, yol kesme, gasp, zorbalıkla kız ve kadın kaçırma, hakaret, silah çekme, sokakta gürültü ve şamata ile kişi hürriyetine saldırı ve toplum huzurunu bozan olaylar şeklinde belgelere yansıyan ve çoğunluğu adi suçlar içerisinde değerlendirilebilecek suçlardır. Suçlular yakalanıp kanunlar çerçevesinde cezalandırıldıkları gibi yörede asayiş temin edilmeye çalışılmıştır. Öte yandan yöre ile ilgili belgelere yansımış herhangi bir siyasi suç ve suçlu yoktur.

Suçlulara verilen cezalar genel olarak değerlendirildiği zaman kürek cezası hariç caydırıcı bir nitelik taşıdığı söylenemez. Fuhuş ve hırsızlığın yörede yaygınlık göstermesi toplumsal anlamda bozulma çerçevesinde değerlendirilebilir. Yol kesme, eşkıyalık, gasp, darp ve yaralama olaylarının taşrada yaygınlık göstermesinin güvenlik yetersizliğinden kaynaklandığı muhtemeldir.

Kaynaklar

Akgündüz, S. N. (2010). *Tanzimat dönemi Osmanlı ceza hukuku uygulaması*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Akgündüz, S. N. (2016). Tanzimat dönemi Osmanlı ceza hukukunun kaynakları, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 4, S. 8, s. 1-16.

BOA. (Başbakanlık Osmanlı Arşivi), MŞH.ŞSC.d. (Meşihat Şer'iyeye Sicil Defteri), 5220, s. 2-37.

Bözüzâde Süleyman Sami. (2012). *Isparta Tarihi*, (Haz. H. Babacan), Isparta: Isparta Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını.

Çavdar, T. (1999). Osmanlı döneminde nüfus bilgileri, *Osmanlı*, C. 4, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, s. 551-557.

Demirel, F. (2010). *Adliye nezareti kuruluşu ve faaliyetleri (1876-1914)*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayını.

Devellioğlu, F. (2005). *Osmanlıca – Türkçe ansiklopedik lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi Yayını.

Emecen, F. (1999). Isparta. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 19, (s. 194-200), İstanbul: Diyanet Vakfı Yayını.

Karpat, K. H. (2003). *Osmanlı nüfusu (1830-1914) demografik ve sosyal özellikleri*, (Çev. B. Tırnakçı), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayını.

Kofoğlu, S. (1997). Hamidoğulları. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 15, (s. 471-476), İstanbul: Diyanet Vakfı Yayını.

KVS. (Konya Vilayet Salnamesi), 1285, Defa' 1, Konya.

KVS. (Konya Vilayet Salnamesi), 1290, Defa' 6, Konya: Konya Vilayet Matbaası.

KVS. (Konya Vilayet Salnamesi), 1291, Defa' 7.

KVS. (Konya Vilayet Salnamesi), 1292, Defa' 8, Konya: Konya Vilayet Matbaası.

KVS. (Konya Vilayet Salnamesi), 1293, Defa' 9, Konya: Konya Vilayet Matbaası.

KVS. (Konya Vilayet Salnamesi), 1294, Defa' 10.

KVS. (Konya Vilayet Salnamesi), 1295, Defa' 11, Konya.

KVS. (Konya Vilayet Salnamesi), 1296, Defa' 12, Konya: Konya Vilayet Matbaası.

KVS. (Konya Vilayet Salnamesi), 1298, Defa' 14.

Öztürk, S. (2014). *XIX. yüzyıl Osmanlı ceza sisteminde dönüşüm: zidandan hapisaneye geçiş*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Aydın.

Şemseddin Sami. (1891). *Kâmûsu'l-A'lâm*. (Ed. Mihran), C. 3, İstanbul: Mihran Matbaası.

EKLER

Tablo 1: Hamid Sancağında Suç, Suçlular ve Ceza						
Yer	Suç	Suçlu		Ceza		Durum
		Suçlu	Refiki	Kürek	Hapis	
Barla kasabası	Katl	1		15 yıl		
Karaağaç kazası	Katl	1	1	15'er yıl		
Tokmacık köyü	Katl	1				16 ay sonra vefat
Örkenez köyü	Katl	1				Sorguda
Yaka köyü	Katl	1				Hasta olup vefat
Ağros köyü	Katl	1				Müddeî Umumi'de
Sücüllü köyü	Katl	1				Tedavi olunur
Senir'de Çakal aşireti	Katl suçu isnadı	1				5 ay sonra tahliye
İleyköy	Katl suçu isnadı	1				Tahliyesinden 10 ay sonra tekrar tutuklandı
Sücüllü köyü	Mala zarar verme	1			1,5 ay	İkmâl-i müddetle
Osmanlı Tebaası Rum	Darp	1			11 gün	İkmâl-i müddetle
Kiçiborlu nahiyesi	Darp	1			8 gün	
Yenice Mahallesi	Darp	1			15 gün	Firari olup yakalandı
Hocazade Mahallesi	Darp	1			15 gün	İkmâl-i müddetle
Senirce köyü	Darp	1			3 ay	İkmâl-i müddetle
Keçeci Mahallesi	Darp	1			6 ay	İkmâl-i müddetle
Deregümü köyü	Darp	1			15 gün	
İğdecik köyü	Darp	1	1		11 gün	İkmâl-i müddetle
Isparta	Darp	1			1 ay	İkmâl-i müddetle
Yaylazade Mahallesi	Darp	1			1 ay	İkmâl-i müddetle

Hamid Sancağında Suç Olgusu ve Yaptırımlar (1873-1881)

Yaylazade Mahallesi	Darp		1		1 hafta	
İskender Mahallesi	Darp	1			9 gün	
Hisar Efendi Mahallesi	Darp	1			1,5 ay	İkmâl-i müddetle
Hisar Efendi Mahallesi	Darp		2		1'er hafta	İkmâl-i müddetle
Evrân Mahallesi	Darp	1	1		1'er hafta	İkmâl-i müddetle
Fazlullah Mahallesi	Darp	1			11 gün	İkmâl-i müddetle
Hoca Mahallesi	Darp	1			15 gün	İkmâl-i müddetle
Hoca Mahallesi	Darp		1		4 gün	İkmâl-i müddetle
Hoca Mahallesi	Darp	1			1 hafta	
Keçeci Mahallesi	Darp	1			11 gün	İkmâl-i müddetle
İskender Mahallesi	Darp ve cerh	1			21 gün	İkmâl-i müddetle
Milli Aşireti Kızılseki Mahallesi	Darp ve cerh	1			2 ay	İkmâl-i müddetle
Çelebiler Mahallesi	Fi'l-i şenî teşebbüs	1			6 ay	İkmâl-i müddetle
Çelebiler Mahallesi	Fi'l-i şenî teşebbüs		1		3 ay	İkmâl-i müddetle
Gönen köyü	Fi'l-i şenî icra	1	2	3'er yıl		2,5 yıl sonra askere sevk
Yaylazade Mahallesi	Cebren ırza tasaddî	1	1		1'er yıl	2 ay kala tahliye
Yalvaç Sofular Mahallesi	İzâle-i bikr	1		3 yıl		Sülüsânını ikmâl ile tahliye
Yenice Mahallesi	Sarkıntılık	1	2		1'er ay	Suçlu firari yakalandı
Hacı İvaz Mahallesi	Sarkıntılık	1			1 ay	İkmâl-i müddetle
Hisar Efendi Mahallesi	Sarkıntılık	1			1 ay	İkmâl-i müddetle
Çukur köy	Ferâceye sarkıntılık	1			1 ay	İkmâl-i müddetle
Yaylazade Mahallesi	Âlüfeye sarkıntılık	1	1		1 ay	İkmâl-i müddetle
Yaylazade Mahallesi	Âlüfeye sarkıntılık		1		2 ay	İkmâl-i müddetle
Eğirdir Yenice Köyü	Fi'l-ilLivâta, gasp ve kız kaçırma	1		7 yıl		

Mehmet AK

Hoyran nahiyesi	Kız kaçırma	1		3,5 yıl		Nâ-mizâc, muvakkaten tahliye
Bağlılı köyü	Kız kaçırma	1		3 yıl		17 ay sonra kefaletle tahliye
Yağmurlu aşireti	Kız kaçırma	1			1 yıl	Firari, meclis kararı ile tahliye
Yağmurlu aşireti	Kız kaçırma		1		4 ay	Firari olup yakalanamadı
Kabaca Sagir köyü	Evli kadın kaçırma	1	2	4'er yıl		
Kabaca Sagir köyü	Evli kadın kaçırma		1	4 yıl		Hasta olup tahliye, iyileşince tevkif, nâ-mizâc olup tedavide
Hacılar Kebir köyü	Karı nızası	2	1		13'er ay	İkmâl-i müddetle
Ağros köyü	Cebren karı almak	1			7 ay	
Ağros köyü	Cebren karı almak		2		3'er ay	İkmâl-i müddetle
Yaylazade Mahallesi	Âlüfte ile basılmak	1			4 gün	İkmâl-i müddetle
Yaylazade Mahallesi	Âlüfte İle basılmak		3		1 hafta	İkmâl-i müddetle
Dere Mahallesi	Âlüfte ile basılmak	1	7		1'er hafta	İkmâl-i müddetle
Dekneci Mahallesi	Âlüfte ile basılmak		8		1'e hafta	İkmâl-i müddetle
Fazlullah Mahallesi	Âlüfte ile basılmak	3			1'er hafta	İkmâl-i müddetle
Çelebiler Mahallesi	Âlüfte ile basılmak	2			1'er hafta	İkmâl-i müddetle
Çelebiler Mahallesi	Âlüfte ile basılmak		1		48 saat	
İskender Mahallesi	Âlüfte ile basılmak	4			10'ar gün	İkmâl-i müddetle
Doğancı Mahallesi	Âlüfte ile basılmak	1	3		15'er gün	
Camii Atik Mahallesi	Âlüfte ile basılmak	2	4		3'er gün	İkmâl-i müddetle
Kiçiborlu nahiyesi	Âlüfte ile basılmak	2			6'ar gün	
Germiyan Mahallesi	Âlüfte ile basılmak	2			1'er hafta	İkmâl-i müddetle
Germiyan Mahallesi	Âlüfte ile basılmak		1		48 saat	
Germiyan Mahallesi	Âlüfte ile basılmak	2	6		11'er gün	İkmâl-i müddetle

Hamid Sancağında Suç Olgusu ve Yaptırımlar (1873-1881)

Germiyân Mahallesi	Âlüfte ile basılmak		1		3 gün	
Hacı İvaz Mahallesi	Yataklık	1			1 ay	İkmâl-i müddetle
Hacı Elfi Mahallesi	Muhill-i nâmus söz	1			3 gün	İkmâl-i müddetle
Geresun Köyü	Muhill-i nâmus söz	1			25 gün	İkmâl-i müddetle
Isparta	Muhill-i nâmus söz	1			3 gün	
Germiyân Mahallesi	İtâle-i lisân eylemek	1			24 saat	
Ermeni Mahallesi	İtâle-i lisân eylemek	2			1'er hafta	İkmâl-i müddetle
Ermeni Mahallesi	Sarf-ı erâzillik	1			1 hafta	
Keliğan köyü	Gasp ve sârik	1		3 yıl		Nâ-mizâc olup tedavi olunmakta
İslâm köy	Sârik	1		7 yıl		Ecel-i mev'ûdiyle vefat
İslâm köy	Sârik	1		7 yıl		Sülüsân müddetini ikmal ile muvakkaten tahliye
Kayı köyü	Sârik	2			3'er gün	
Çobanisa köyü	Sârik	1			15 gün	İkmâl-i müddetle
Karaağaç Mahallesi	Sârik	1			3 ay	İkmâl-i müddetle
Kışla köyü	Sârik	1			6 ay	
Hacı Elfi Mahallesi	Sârik	1	1		6'şar ay	İkmâl-i müddetle
Karaağaç Mahallesi	Sârik	1			3 ay	Meclis kararı, 20 gün önce tahliye
Isparta	Sârik	1			4 ay	Nâ-mizâc olduğu için tahliye, tevkif, meclis kararı ile tahliye
Ermeni Mahallesi	Sârik	1	1		3'er ay	İkmâl-i müddetle
Fazlullah Mahallesi	Sirkat	1		3 yıl		Mazbatası Müddeî Umumi Muavinliği'ne arz
Hacılar Kebir köyü	Sirkat	1			2 ay	İkmâl-i müddetle
Sav köyü	Sirkat	1	2		6'şar ay	İkmâl-i müddetle
Hacı İvaz Mahallesi	Sarik ve 'asâkir firarisi	1	1		9'ar ay	

Mehmet AK

Saçıkaralı aşireti	Hayvan sâriki	1			8 ay	Meclis kararı ile tahliye
Çal kazası Türe köyü	Hayvan sâriki		1		6 ay	İkmâl-i müddetle
Sav köyü	Hayvan sâriki	1			1,5 ay	İkmâl-i müddetle
Karaağaç Mahallesi	Hayvan sâriki	1			4 ay	İkmâl-i müddetle
Karaağaç Mahallesi	Hayvan sâriki		1		1 ay	İkmâl-i müddetle
Gölbaşı çiftliği	Öküz sâriki	1	1		2'şer ay	İkmâl-i müddetle
Gölbaşı çiftliği	Öküz sâriki		2		1'er ay	
Hacı İvaz Mahallesi	Öküz sâriki	1			2 ay	İkmâl-i müddetle
Geyran köyü	Sığır sâriki	1			1 ay	İkmâl-i müddetle
Geyran köyü	Sığır sâriki	1			1,5 ay	İkmâl-i müddetle
Geyran köyü	Sığır sâriki	1			2 ay	İkmâl-i müddetle
Danişmendli nahiyesi Ocaklı köyü	Sığır sâriki	1			2,5 ay	Meclis kararı ile tahliye
Hisar Efendi Mahallesi	Davar sâriki	1	1		1'er ay	İkmâl-i müddetle
Sala köyü	Davar sirkati	1			1,5 ay	İkmâl-i müddetle
Sala köyü	Davar sirkati		1		2 ay	İkmâl-i müddetle
Senirkent köyü	Davar sâriki	1			2 ay	İkmâl-i müddetle
İslam köyü	Davar sâriki	1	1		1'er ay	İkmâl-i müddetle
Darıviran köyü	Davar sirkati	1				Terbiye-i vakit eylemesiyle
Türkmen kazası Alaca Atlı köyü	Merkep sirkati	1			1 ay	İkmâl-i müddetle, Sandıklı'ya gönderildi
Hisar Efendi Mahallesi	Merkep sâriki	1			1 ay	İkmâl-i müddetle
Gönen köyü	Sirkat iddiası	2				Sorgulanıp tahliye edildi
Kışla köyü	Sârik iddiası	1				Sorgulanıp berat-ı vakit eylediği
Hacı Elfi Mahallesi	Buğday sâriki	1			7 ay	
Tırtar aşireti	Kuttâ-i tarîk ve gasp	1		10 yıl		Mübtelâ olduğu karaciğer illetinden ecel-i mev'ûdiyle vefat
Tırtar aşireti	Kuttâ-i tarîk ve gasp		1	7 yıl		Ecel-i mev'ûdiyle fevt
Sarıkeçili aşireti	Kuttâ-i tarîk ve gasp		1	7 yıl		Nâ-mizâc olup tedavi olunmaktadır

Hamid Sancağında Suç Olgusu ve Yaptırımlar (1873-1881)

Erkekli aşireti	Kuttâ-i tarîk ve gasp		1	10 yıl		
Sığırlık köyü	Kuttâ-i tarîk ve gasp	1		5 yıl		
Sığırlık köyü	Kuttâ-i tarîk ve gasp		1	3 yıl		İkmâl-i müddetle
Ağlasun nahiyesi	Kuttâ-i tarîk ve gasp	1		4 yıl		
Mamak köyü	Kuttâ-i tarîk ve gasp		1	3 yıl		Ecel-i mev'ûdiyle vefat
Manarga köyü	Gasp	1	1	3 yıl		
İlyas köyü	Gasp	1		4 yıl		
Irla'da haymenişin Hacı Yusuf Oğlu	Gasp		1	4 yıl		Nâ-mizâc olub tedavi olunmaktadır
Burdur sancağı	Gasp	1		3 yıl		
Karaçay köyü	Gasp		1	3 yıl		
Karaçay köyü	Gasp		1	3 yıl		Tedavi olunur
Penbeli kasabası	Gasp ve cerh	1	2	15'er yıl		Evrakı yanınca tekrar gönderildi
Sücutlü köyü	Gasp ve cerh	1		4 yıl		Muvakkaten tahliye
Sücutlü köyü	Gasp ve cerh	1		3 yıl		
Sücutlü köyü		1				Nâ-mizâc Tedavide
Saçıkaralı aşireti	Meşâhir-i eşkiya ve kuttâ-i tarîk	1				Sorgulanıp, tedavi ve talep ile Burdur'a gönderilmiştir
Burdur sancağı Kılcan köyü	Kuttâ-i tarîk	1				Sorgulanıp, Burdur'a gönderildi
Saçıkaralı aşireti	Kuttâ-i tarîk		1			Sorguda, tedavi olunur
Irla Sazak çiftliği	Kuttâ-i tarîk		1			Sorguda, tedavi olunur
Gönen köyü	Kuttâ-i tarîk		1			Sorguda
Baradız köyü	Kuttâ-i tarîk		1			Sorguda, muvakkaten tahliye
Kışla köyü	Gasp iddiası	1				Sorguda
Findos Kebir köyü	Eşkîyalara yataklık	1				Sorgulanıp meclis kararı ile tahliye edildi
Burdur Çerçin köyü	Eşkîyalara yataklık	1				Burdur'a gönderildi, kefaletle tahliye edildi
Yaylazade Mahallesi	Gürültü ve şamata	4			1'er hafta	İkmâl-i müddetle

Mehmet AK

Karaağaç Mahallesi	Askere silah çekme	1			2 yıl	
Yaylazade Mahallesi	Askere silah çekme		1		1,5 yıl	Kura neferâtı, İkmâl-i müddetle
Aydoğmuş köyü	Zaptiyeye silah çekme	1			6 ay	
İslam köy		1		7 yıl		Sülûsân müddetini tamamlayınca kefaletle tahliye
İslam köy		1		15 yıl		Ecel-i Mev'ûdiyle Vefat
Ağros nahiyesi			1	15 yıl		Geçici olarak tahliye, tekrar tevkif
İslam köy		1		4 yıl		
Senirkent köyü		1		3 yıl		İkmâl-i müddetle
Senirkent köyü		1			2 yıl	Hasta olup tedavi için kefaletle tahliye, ecel-i mev'ûdiyle vefat
Senirkent köyü		1			2,5 yıl	Tahliye edildi
Senirkent köyü		2			2 yıl	İkmâl-i müddetle
Karaağaç kazası		1			7 ay	İkmâl-i müddetle
Saçıkaralı aşireti		1				Teke'ye gönderilme kararı, nâ-mizâc olup tedavide
Isparta		1			1,5 ay	İkmâl-i müddetle
Emre Mahallesi		1			15 gün	İkmâl-i müddetle
Yenice Mahallesi		1			2 ay	Firarda idiği
Hacı İvaz Mahallesi		1			1 ay	Firarda idiği
Fazlullah Mahallesi		1			1 hafta	İkmâl-i müddetle
Yenice Mahallesi		1			3 gün	
Hacılar Kebir köyü		1			3 ay	İkmâl-i müddetle
Hacı İvaz Mahallesi		1			1 hafta	İkmâl-i müddetle
Isparta		1			1 hafta	İkmâl-i müddetle
Gönen köyü		1			2,5 ay	Tahliye edildi
Hisar Efendi Mahallesi		1			21 gün	İkmâl-i müddetle
Darıviran köyü		1			1 ay	İkmâl-i müddetle
İncesu köyü		1			2 ay	İkmâl-i müddetle

Hamid Sancağında Suç Olgusu ve Yaptırımlar (1873-1881)

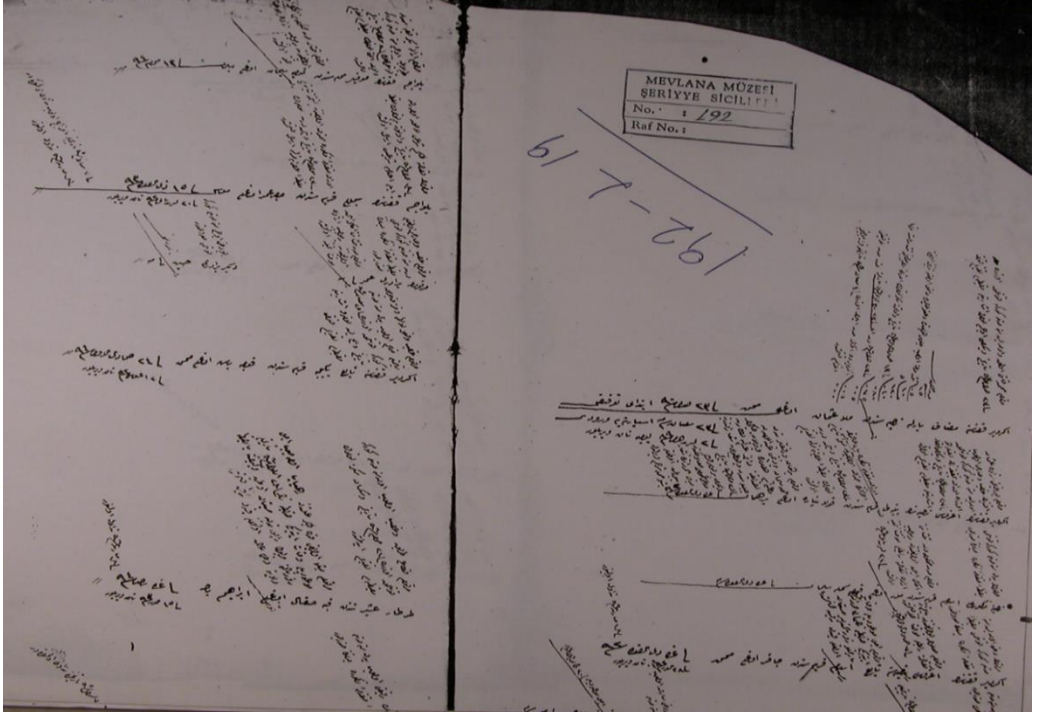
Atik Mahallesi		1			5 gün	İkmâl-i müddetle
İslam köy		1			21 gün	İkmâl-i müddetle
İslam köy		1			1,5 ay	İkmâl-i müddetle
Keçeci Mahallesi		1			8 ay	
Dere Mahallesi		1			37 gün	İkmâl-i müddetle
Dere Mahallesi		1			1 ay	İkmâl-i müddetle
Çavuş Mahallesi		1			2 ay	
Isparta		1			1 ay	
Ağros köyü		1	1		7'şer ay	
Findos köyü		1			1 ay	İkmâl-i müddetle
Hacı İvaz Mahallesi		2			13'er gün	İkmâl-i müddetle
Çavuş Mahallesi		1			21 gün	İkmâl-i müddetle
Hacı İvaz Mahallesi		1			3 ay	
İskender Mahallesi		1			1 ay	İkmâl-i müddetle
Kabaca Sagır köyü		1				Hasta olup kefaletle tahliye, iyileşince tevkif, nâ-mizâc olup tedavide
Örkenez köyü		1				Boğaz halkası illetine mübtelâ olarak vefat ettiği
İslam köy		3				Sorgu evrakı Müddeî Umumi Muavinliği'ne gönderildi
Karaağaç kazası		1				Sorgu evrakı Müddeî Umumi Muavinliği'ne gönderildi, tedavide
Uluborlu kazası		1				Meclis idare kararı ile hapis, nâ-mizâc olup muvakkaten tahliye
Burdur Yenice Mahallesi		1			3 ay	İkmâl-i müddetle, Burdur'a gönderildi
İncesu köyü		1				Uluborlu'ya gönderildi
Geresun köyü		1				Uluborlu'ya gönderildi

Mehmet AK

Uluborlu kazası		1			1 yıl	Ceza indirimi ve meclis kararı ile tahliye
Gönen köyü		1	3			
Gönen köyü		1				Kefalet ile tahliye, tekrar tevkif ve hapis
Hisar Efendi Mahallesi		1				
İslam köy		3				
Kıçıborlu nahiyesi		1				
Aydoğmuş köyü		2				
Gönen köyü		1				
Keçeci Mahallesi		1				
İncesu köyü		2	1			
Senirkent nahiyesi		2	1			
Karahacılı aşireti		1	1			
Muma köyü		1				
Karaağaç Mahallesi		1				
Konya		2				
Sav köyü		1				
Germiyan Mahallesi		1	1			
Yaylazade Mahallesi		1				
Yakaafşar köyü		1				
Sülübey Mahallesi		1				
Hacı İvaz Mahallesi		1				
Hacı İvaz Mahallesi		2				Muvakkaten tahliye
Ermeni Mahallesi		1				Muvakkaten tahliye
Isparta Osmanlı Tebaası		3				İkmâl-i müddetle
İleyköy		1				Tahliye
Çelebiler Mahallesi		1				Muvakkaten tahliye ve tevkif

Hamid Sancağında Suç Olgusu ve Yapıtlar (1873-1881)

Lağus köyü		1	5			Muvakkaten tahliye, kefalete rabtla tahliye
Toplam		215	98			
Kaynak: (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 2-37).						

Belge 1: (BOA., MŞH.ŞSC.d., 5220, s. 2-3).